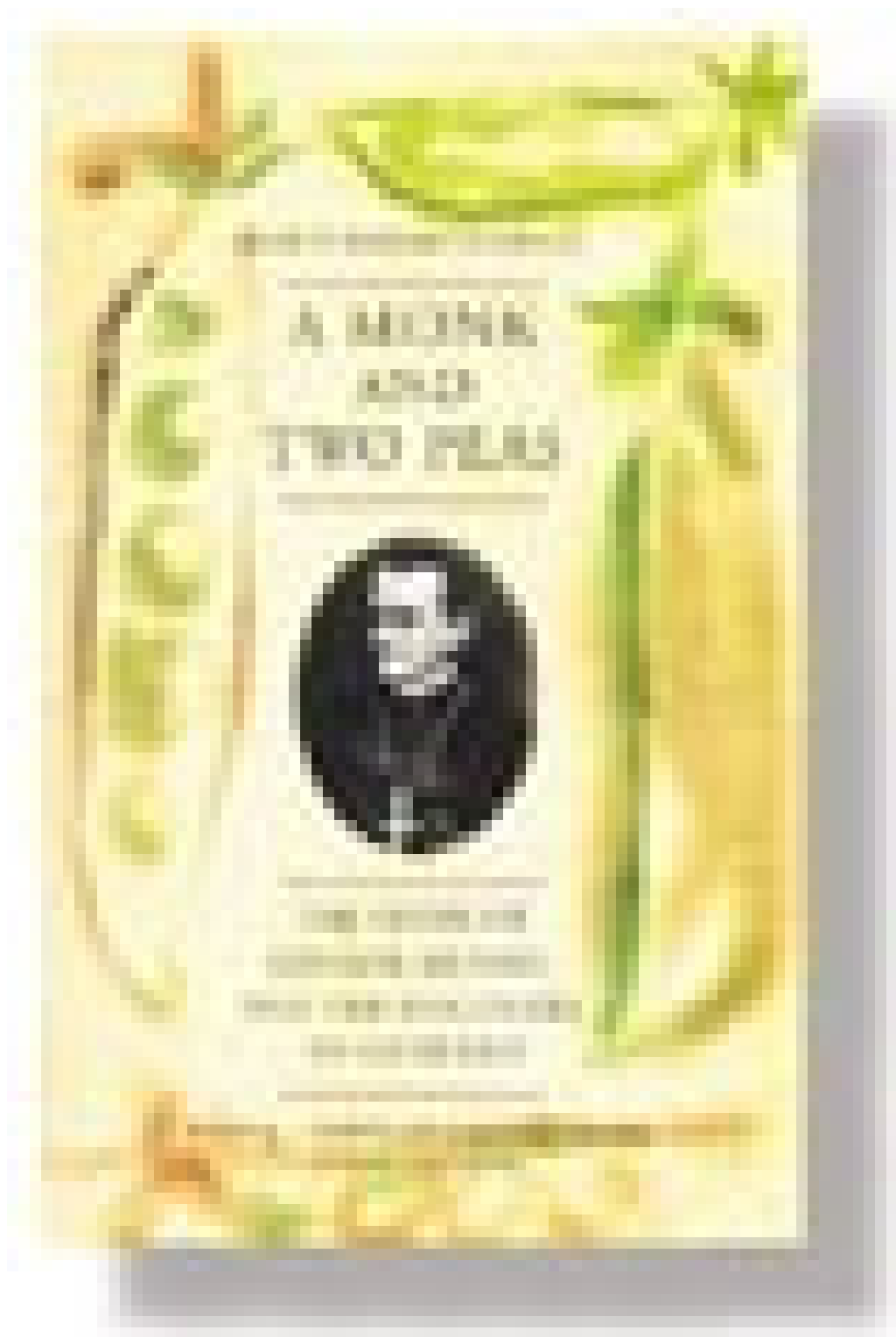

En munk og to ærter

BOKOVERSIKT

Året 1900 blev Mendels arvelove genopdaget, hvilket skabte grundlaget for en ny videnskab: genetikken. Mendels publikation er fra 1865, men forblev overset i forfatterens århundrede. En ny bog af den amerikanske videnskabsforfatter Robin Marantz Henig redegør for Mendels beskedne liv og skelsættende videnskab samt om den dramatiske udvikling af en ny videnskab.

Gregor Mendel (1822 – 84) foretog de geniale krydsningsforsøg med ærteplanter i en klosterhave i Brünn eller Brno, en by i det sydlige Tjekkiet. Mendels opdagelser blev meddelt ved to foredrag i det lokale videnskabsakademi og trykt samme år 1865 som en artikel i selskabets

meddelelser. Næppe nogen af de vel omkring 40 tilhørere har forstået særlig meget, og forfatteren ventede forgæves på positive reaktioner på de udsendte særtryk. Kort tid efter blev han så udnævnt til abbed og stoppede med at forske. 35 år efter udgivelsen og 16 år efter Mendels død bekræftes fundene af tre af hinanden uafhængige undersøgere. Dette blev bemærket af Cambridge-forskeren William Bateson, som kom til at stå som bannerfører for indførelsen af Mendels teorier i videnskaben og selv indførte en række af de betegnelser, som fortsat benyttes, inklusive ordet genetik.

Vi skal altså frem til århundredeskiftet før en ny udvikling tog fart. Modstanden var dog stor, idet flere forhold gik stik imod Mendels teori. Men disse "anomalier" lod sig efterhånden forklare bl.a. gennem mutationer, efter at man i begyndelsen af århundredet opdagede kromosomerne i cellekernen og fandt frem til, at de arvelige egenskaber er lokaliseret hertil. Siden er fulgt en rivende udvikling. Nutidens fascination er berettiget, men der er fortsat grund til at erindre om på hvilket grundlag denne forskning hviler. Overraskende er det ikke tilfældet i Roy Porters nylige *The Cambridge illustrated history of medicine* (1). Crick og Watson og det humane genom-projekt er omtalt i teksten, men ikke Mendel, som må nøjes med at stå i en fabel!

I takt med genetikens udvikling opnåede den afdøde munk status som grundlæggeren af en hel videnskab. Der blev indrettet museum i klosteret, skrevet biografier og opstillet et monument på en plads, som blev omdøbt til Mendel-pladsen. Efter 2. Verdenskrig fik Tjekoslovakiet et system af herskere, som underkastede landet den sovjetiske statsmagt. Her havde Stalin knæsat en anden arvelighedslære formuleret af Lysenko, som hævdede, at de arvelige egenskaber kan forbedres under gode vilkår for vækst. Arvelighedslæren baseret på Mendel blev forbudt, og en nat blev monumentet fjernet og hengemt i en krog på det tidligere kloster. Efter Stalins død skiftede sovjetisk videnskab kurs og vendte tilbage til en arvelighedslære baseret på Mendel. Monumentet blev flyttet frem til den klosterhave, hvor genetikken blev grundlagt af en munk ved at krydse egenskaber fra to ærteplanter og stædigt blive ved.

Bogens forfatter fortjener ros for en gennemarbejdet og letlæst bog om et emne af stor betydning for lægegering og videnskab.

Troels Kardel

København

LITTERATUR

1. Porter R. *The Cambridge illustrated history of medicine*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
-

Publisert: 30. mars 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. mars 2026.